

רת הסטואה בתרבות של ימינו. כמו בתרבות ההיליניסטית כך גם בזמננו משתררת הרגשה שהאנושות נתונה בידי כוח גורלי שאין לנו שליטה עליו. כבימים ההם כן גם עתה אין הפרט מבין את הנעשה סביבו והוא מבקש את שיחוררו הפנימי בדרך של התעמקות בחוקיות של הקוסמוס או בדרך ההפנמה. התורה על יחס הגומלים (אקולוגיה) היא כעין המשכה של תורה הסטואה, והיא עוסקת בספירת החיים של הצמחים, בעלי החיים וביני האדם. התיכנון הפיזי, הכלכלי והחברתי של הסביבה האנושית מבוסס על נתונים אקולוגיים. הבעיה העיקרית היא ליצור שיווי משקל בין הלישים הטכנולוגיים לבין הטבע לטובת האדם והסביבה הטבעית. בתפיסה זו רואה המחבר מעין הכנה למיתוס, שפירשו הקניית משמעות ומטרה לחיי האדם ("תורה שתקף בעתיד את המדע ואת הערכים, את המודע ואת הבלתי מודע ואת העל מודע").

במאמרים מיוחדים עוסק ד"ר שכטר בתורתם של הוגי הדעות: "על תצפיותיו של קונראד לורנץ", "ערכי יסוד של המזרח הרחוק" ו"פרקים בהגותו של ארנסט פורמן". במאמרים אחרים בוחן המחבר את משמעותם של ערכי היהדות מתוך כוונה "ליצור מצב המאפשר אמונה והשראה זיהיכול גם לסלק מכשולים מדרך האמונה וההשראה". בתוך השאר הוא תומך יתדותיו בחסידות ושואב הרבה מדרכו של רבי נחמן מברצלב ומתפיי לותיו. מתוך הספר "ליקוטי תפילות", שנתחבר לפי רצונו של רבי נחמן, מביא ד"ר שכטר קטעים מסוימים המדברים, לדעתו, אל בני זמננו.

את נקודת המוצא ללימודי היהדות בזמן הזה רואה ד"ר שכטר, לפי תורת רבו פרופ' מוריץ שליך, ברעלים ובשעות של השראה והתחדשות בחיי האדם. "יש רגעים בחיים שבהם כאילו מחיצה נופלת ואנו מרגישים עצמנו קרובים ללב העולם": פתאום באה תחושה של דלתות הנפתחות לאין סוף, אך תחושה זו עוברת מהר ולאחריה באה היתוס וסוגר את הכל כאילו לא היתה חוויה של השראה בכלל. נקודת מוצא זו, והכרת "מותר האדם" ולימודן של דרכי תיקון, משמ

על העטיפה כבר פירסם רומן היסטורי מחיי יוסף בן מתתיהו. רומן שרקעו מלחמת סיני, ומחזה שעלילתו בעידת עולים וכבר הוצג בתיאטרון "זווית"—שלא דאג להוצאת ספר מתוקן מתחת ידו. מהרגם שלפי הכתוב, נמצא בדפוס ספר חדש מפרי עטו, "צעוף של אמנים". נותר לנו רק לקוות שספרו הבא יעלה בידו יותר.

לנבוכי זמנו

רוב המאמרים הכלולים בקובץ פורסמו בשנתו בידו המחבר. בכינוסם התכוון ד"ר שכטר לתת חומר מחשבה ל"נבוכים" הרבים שבדורנו. בדברי ההקדמה הוא מסביר כי המשימה הרוחנית המוטלת על הדור היא "הכוונת המחשבה להתחדשות העיונית, אנושית ויהודית כאחת", מסוג ההתחדשות שנוצרה על ידי "מורה נבוכים" של הרמב"ם או על ידי ספר ההנהגות. התחדשות זו צריכה ליצור גשרים בין הנתונים שבתנ"ך ובשבתלמוד לבין התודעה המודרנית" בדרך של בדיקת המהות הרעיונית והאמפיריאלית של ערכי היהדות בשביל האדם של זמננו.

לשם כך—טוען המחבר—עלינו להיעזר באקולוגיה, בחקר ההתנהגות של בעלי החיים בביולוגיה, ולתת את הדעת למוטיבים של התנ"ך. החשבתית של המונותאיזם מנעה את הראייה הנכונה של "המפעל העדתי של משה. והביסס הרעיוני הכרחי לקיומנו הרוחני". ד"ר שכטר חוזר ומדגיש, כי "גם המדרש חשוב ולא רק המשנה, אלא שהמדרש צריך להיות מחייה ולא רק מלמד". מתוך גישה זו הוא מנסה כוחו בעימות עם התפתחות הזמן האחרון בתחומי מדע שונים כדי להגיע מתוך כך לאינטגרציה בתחומי הדעת.

במאמר הראשון, "שיחה על סטואה, אקולוגיה ותיכנון איוריי", מוצא המחבר סימוכים לתו

* יוסף שכטר: פרקי עיון לנבוכי זמנו; דבר, 1970, 182 עמ'.

טוריה הכרחיות אמנם לקיום העם היהודי אך "אינן מספיקות לזהותו". מוסיף ד"ר שכטר שאין לשכוח שרוב היהודים הם בפזר רחוקים תלוי בתורחם. במאמר אחר על היהדות ועל הנצרות טוען המחבר כי היהדות מבוססת על יציאת מצרים ועל מעמד הר סיני ואילו הנצרות (של פאולוס) — על שעת הצליבה. דמותו של ישוע קרובה יותר לאדם בעתות משבר, אך "אם תבוא התעלות חיובית באנושות יש יסוד לקוות שאיש העתיד ישוב למשה".

י. פ.

שים פתיחה ללימוד של תרבות האדם. "מותר האדם" כולל את ההתאמה הנעלמת הקיימת בין ההווה האנושית ובין כל חי, ומצד שני הוא מבליט את העצמות של החוויה האנושית, ולמעשה הוא צלם־אלוהים שב־נשמת האדם. ב"דרכי התיקון" מתכוון המחבר לשיחורר הגוף והנפש מהרגלים שדבקו בהם. היהדות היא הפרופורציה שבין היסודות המוסרי והמיתי, הפולחני והחוקתי הקיימים בתוכה, "ואין אומתנו אומה אלא בתורתה", לפי הגדרתו הידועה של רבי סעדיה גאון. ההפרדה בין המדינה לדת אינה תופסת ביהדות, שכן הטריטוריה והלשון וההיסט-